

เรื่อง การไหว้ครู ครอบครู

อาจารย์ศิริพันธ์ นันสูนันทน์

สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์,มจร.

กิจกรรมไหว้ครู ครอบครู ทั้งครูช่าง ครุฑนาฏศิลป์ และครูดนตรีไทย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม พร้อมสร้างแรงบันดาลใจในการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รวมทั้งธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะการไหว้ครู ครอบครู ซึ่งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากศิลปินสู่เยาวชนและชุมชน ซึ่งกิจกรรมการไหว้ครู ครอบครูนี้ มีข้อสันนิษฐานว่า มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานปรากฏเป็นเอกสารจดหมายเหตุในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการไหว้ครูละครหลวง โดยมีนายเกษเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม กิจกรรมการไหว้ครูเป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงการแสดงความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา โดยพิธีไหว้ครู ครอบครู จะมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. ภาคพิธีทางสงฆ์ เป็นพิธีทางแบบพุทธศาสนา เริ่มต้นจากนิมนต์พระมาสวดพระพุทธรูปในตอนบ่ายของวันพุธหรือวันรุ่งขึ้นของเช้าวันพฤหัสบดีได้ พระสงฆ์ที่มาเจริญพระพุทธรูปก็เข้ารับถวายภัตตาหารเช้า เป็นการเสร็จภาคกิจสงฆ์ แต่ในปัจจุบันยังพอคงรูปแบบเดิมอยู่บ้าง แต่โดยส่วนมากนิยมจัดทำในวันพฤหัสบดีตอนเช้าเป็นส่วนใหญ่
2. ภาคพิธีไหว้ครู เป็นการประกอบพิธีบูชาครู ถวายเครื่องสังเวยกระยาบวชประกอบพิธี ภายหลังจากการเสร็จสิ้นพิธีสงฆ์ในตอนเช้าวันพฤหัสบดี โดยมีขั้นตอนโดยย่อคือ การบูชาพระรัตนตรัย เสกน้ำมนต์ ชุ่มนมเทวดา เชิญครูเข้าตัว เชิญครูเทวดา มนุษย์ อสูร มาร่วมในพิธีบูชาครูด้วยการสรงน้ำ จุ่มเจิม แล้วถวายการพลีกรรมด้วยเครื่องสังเวย กระยาบวชต่าง ๆ
3. ภาคพิธีครอบครู เป็นพิธีการที่ต่อจากพิธีไหว้ครู โดยผู้ประกอบพิธี สมมุติตนเป็นพระภิกษุฤๅษี เข้าสู่มณฑลพิธีประกอบพิธีการครอบในแต่ละวัตถุประสงค์ เช่นการครอบครูเพื่อเข้าสู่ภาวการณ์เป็นศิลปิน ครอบครูเพื่อขออนุญาตไปเป็นครู ครอบครูเพื่อถ่ายทอดทำรำน้ำพายสูงส่ง (องค์พิราพ) และครอบครูเพื่อเป็นผู้ประกอบพิธีต่อไป สัญลักษณ์ของการครอบครูได้แก่ หัวโขน ศีรษะครูที่สำคัญ อาวุธและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง หรือสมุดตำราไหว้ครู เป็นต้น ทำพิธีครอบครูเป็นการกลับไปของพระภิกษุฤๅษี และมีการสมโภชสักการะและส่งครูด้วยรำน้ำพาย

ในการประกอบพิธีไหว้ครู ครอบครู ซึ่งจะมีการจัดเรียงองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. หัวโขน จะมีการจัดตั้ง หัวโขน หรือ ศีรษะครู ที่สำคัญได้แก่ พระวิษณุกรรม พระปัญจสีขร พระปรคนครรพ์ พระฤๅษีและพระพิราพ ถือเป็น 5 ศีรษะครูที่สำคัญ ตามรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

2. พระปัญจสีขร เทวบุตรรูปงาม ถือกิณและบัณเฑาะว์ มักอยู่นำหน้า หรือเดินนำหน้าพระอิศวร ยามเสด็จออกจากพระวิมานอยู่เสมอ มีความสามารถในการขับลำนำและเล่นพิณ
3. พระปรคนครรพ หรืออีกนามชื่อหนึ่งคือ พระนารถ ถือว่าเป็นเทพแห่งการดนตรี
4. พระฤาษี หรือพระภรตฤาษี ถือเป็นผู้นำศิลปะการรำทำศิวนาฏราชมาบังเกิดในโลกมนุษย์ ถือเป็นเทพแห่งศิลปะ
5. พระพิราพ ถือว่าเป็นเทพเจ้าแห่งการร่ายรำ และยังเป็นบรมครูแห่งนาฏศิลป์ของเหล่าศิลปินทั้งหลาย ผู้ที่เรียนดนตรีและนาฏศิลป์ทั้งหลายที่มีวิญญูณ์ จะต้องเข้าพิธีไหว้ครูเมื่อเรียนหน้าพาทย์สูงสุด เรียกว่า หน้าพาทย์พิราพ โดยได้รับการครอบศิระพระพิราพ และต้องตั้งอยู่ในพรหมวิหารสี่ และสอนลูกศิษย์ต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีสิ่งของสำคัญอื่นๆ ในพิธีการ เช่น 1.ขันนํ้ามนต์ ที่มีเทียนขี้ผึ้ง ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ใบมะกรูด ลูกมะตูม ใบหญ้าคา และผักส้มป่อย

3. ผ้าหน้าโซน สำหรับคล่องเครื่องดนตรีที่ตั้งบนแท่นบูชา
4. โถแบ่งกระเจาะ สำหรับเจิมศีรษะครู หน้าโซน ภาพครู เครื่องดนตรี ผู้ร่วมพิธี และผู้ครอบ
5. วงปีพาทย์บรรเลงเพลงพาทย์ประกอบพิธีไหว้ครู ใช้วงปีพาทย์เครื่องห้า ได้แก่ ปี ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ตะโพน กลองทัดและฉิ่ง บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ที่สำคัญ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์พราหมณ์เข้า เพลงหน้าพาทย์เสมอเถร เพลงหน้าพาทย์เพลงเชิด เพลงหน้าพาทย์รำดาบ เพลงหน้าพาทย์ปรียเข้าตอก เพลงหน้าพาทย์เสมอลา เพลงหน้าพาทย์พราหมณ์ออก เพลงหน้าพาทย์กรวาวรำ

อย่างไรก็ตาม พิธีกรรมก็มีของอุปกรณ์บางอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น ผ้าห้อยหน้าครุ ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสีชมพูมาเป็นสีแดง ชันสาครลายสิบสองนักษัตร ที่คว่ำลงบนหนังหมีแล้วคลุมด้วยหนังเสือ ซึ่งผู้ประกอบพิธีในสมัยโบราณจะเปรียบเสมือนพระภคตยาชีที่เป็นเสมือนประธานของนางยศศิลปินที่มีอำนาจ แทนด้วยหนังเสือ อยู่เหนือโลก คือ ชัน

สาครลายสิบสองนักษัตร ที่อยู่บนความแข็งแรง ซึ่งมีหมี่เป็นสื่อสัญลักษณ์ นอกจากนั้น มีเชือกนาบาศ ถือเป็นสัญลักษณ์ของพระพิฆเนศ ที่เชื่อว่า ป้องกันเสนียดจัญไร

การถ่ายทอด พิธีไหว้ครู ครอบครู ผ่านการสืบทอดตั้งแต่อดีตในราชสำนัก จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. 2488 ได้มีการสืบทอดต่อผ่านกองมหรสพ สังกัดกรมศิลปากร จนกระทั่งมีพิธีการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และครอบพระวาทานให้เป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูและครอบครู พ.ศ. 2527 ซึ่งสืบทอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี พิธีการไหว้ครู และครอบครูก็ยังเป็นการสะท้อนค่านิยมที่ดีของสังคม เช่น ค่านิยมเรื่องความกตัญญู ค่านิยมเรื่องหน้าที่ และการรู้จักฐานะของตนเอง ค่านิยมในการรักษามัคคีในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ค่านิยมการให้อภัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ พิธีไหว้ครู ครอบครู ยังเป็นการประสานความเชื่อดั้งเดิม การนับถือวิญญาณ และความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เรื่องเทพเจ้าในการบันดาลสิ่งต่าง ๆ และศาสนาพุทธ เรื่องค่านิยมความเชื่อ เรื่องความกตัญญู รู้คุณ ในหลักธรรมของศาสนาพุทธนั่นเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่า พิธีไหว้ครู ครอบครู ได้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อของคนไทยได้เป็นอย่างดี และยังเป็นพิธีที่สืบทอดต่อกันมาอย่างช้านาน ซึ่งนับวันจะหาชมได้ยาก

The Wai Khru and Khrob Khru Ceremony

Assoc. Prof. Dr. Atipat Boonmoh

Dr. Phanitphim Sojisirikul

Mr. Camik Wanhasan

Ms. Sawitree Saengmanee

Language Studies, Sola

The Wai Khru and Khrob Khru ceremonies are important Thai traditions practiced by artisans, classical dancers, and Thai musicians. The main purpose of these ceremonies is to help young people recognize the value of cultural heritage, inspire them to preserve Thai culture, and maintain the nation's cultural legacy. Specifically, the Wai Khru and Khrob Khru ceremonies serve as a means to pass down wisdom from artists to the younger generation and the community.

It is believed that these ceremonies have existed since the Ayutthaya period. Additionally, there is documented evidence from the reign of King Rama IV regarding the Wai Khru ceremony for the Royal Theater, with a person named Mr. Kaset conducting the ritual. The Wai Khru ceremony is a ritual that expresses gratitude to teachers who have imparted their knowledge. The Wai Khru and Khrob Khru ceremonies typically consist of the following components:

1. Buddhist Ritual Segment

This segment follows Buddhist traditions. It begins by inviting monks to chant Buddhist scriptures on Wednesday afternoon or the following Thursday morning. The monks also receive alms in the morning, completing the Buddhist ritual segment. Nowadays, while some traditional elements remain, most ceremonies are held on Thursday mornings.

2. Wai Khru Ceremony Segment

This segment involves paying respect to teachers by offering ritual foods and performing the ceremony. After the Buddhist rituals on Thursday morning, the steps include worshipping the Triple Gem (Buddha, Dharma, Sangha), blessing holy water, inviting deities, inviting the teacher's spirit, and inviting both divine and human teachers to join the ceremony. The participants then perform ablutions, anointing, and make offerings of ritual foods.

3. Khrob Khru Ceremony Segment

This segment follows the Wai Khru ceremony. The officiant assumes the role of Bharata Rishi and enters the ceremonial area to perform the Khrob Khru ritual for various purposes, such as initiating someone as an artist, granting permission to become a teacher, transmitting advanced dance poses (like the Pirap pose), or authorizing someone to conduct future ceremonies. Symbols used in the Khrob Khru ceremony include Khon masks, important teacher's heads, weapons and performance equipment, or the Wai Khru manual. The ceremony concludes with the departure of Bharata Rishi and a celebratory dance to honor and send off the teacher.

Important Elements in the Wai Khru and Khrob Khru Ceremonies

- **Khon Masks:** The ceremony features important Khon masks or teacher's heads, including:
- **Vishvakarman:** Considered the divine architect in Hindu belief, responsible for all crafts like painting, sculpting, casting, and construction. In the Natya Shastra, when Bharata Rishi received the divine command from Brahma to initiate theatrical performances, he requested Vishvakarman to build the theater.
- **Panchasikha:** A handsome deity who plays the lute and drum, often leading Lord Shiva's procession. He is skilled in singing and playing the lute.
- **Narada:** Also known as Narada Muni, regarded as the deity of music.
- **Bharata Rishi:** Considered the one who brought the art of Shiva's dance to the human world, regarded as the deity of arts.
- **Pirap:** Regarded as the deity of dance and the supreme teacher of performing arts. Students learning music and dance at an advanced level must participate in the Wai Khru ceremony when learning the highest dance pose, known as the Pirap pose, by receiving the Pirap mask and adhering to the Four Divine States (loving-kindness, compassion, empathetic joy, and equanimity) to teach their students.

Offerings and Ritual Items: The offerings must be prepared according to ancient traditions, including raw and cooked meats, nine auspicious fruits (excluding sapodilla, jujube, rambutan, and mangosteen), and various traditional Thai desserts like red and white sticky rice balls, elephant ear cakes, layered desserts, and steamed cupcakes. Additionally, cigarettes, betel nuts, betel leaves, traditional liquor, and ceremonial trays are included.

- **Holy Water Bowl:** Contains beeswax candles, silver, gold, and bronze leaves, kaffir lime leaves, bael fruit, thatch grass, and soap pods. **Five-Item Tray:** Includes items like eggplant flowers, thatch grass, and ixora flowers, along with incense, candles, white

cloth, and a monetary offering of six baht, symbolizing Venus, the deity of arts, love, and peace.

- Khon Mask Cloth: Used to drape over musical instruments placed on the altar.
- Scented Powder Jar: Used to anoint the teacher's head, Khon masks, teacher's images, musical instruments, participants, and the officiant.
- Piphat Ensemble: A traditional Thai musical ensemble playing specific ceremonial pieces during the Wai Khru ceremony.

Over time, some ritual items have changed, such as the color of the cloth hanging in front of the teacher's image, which has shifted from pink to red. The twelve-zodiac patterned bowl, once placed upside down on a bear skin and covered with tiger skin to symbolize Bharata Rishi's authority over the world, has also evolved. Additionally, the Naga rope, symbolizing Lord Ganesha and believed to ward off evil, is used in the ceremony.

The Wai Khru and Khrob Khru ceremonies have been passed down from the royal court since the past. In 1945, the tradition continued through the Department of Fine Arts' Performing Arts Division. In 1984, a royal appointment was made to authorize individuals to conduct the Wai Khru and Khrob Khru ceremonies, a practice that continues to this day.

These ceremonies reflect positive societal values, such as gratitude, duty, self-awareness, unity in teamwork, and mutual forgiveness. Moreover, the Wai Khru and Khrob Khru ceremonies integrate traditional beliefs, spirit worship, Hindu deities, and Buddhist principles of gratitude and appreciation.

In summary, the Wai Khru and Khrob Khru ceremonies showcase Thai people's way of life, values, and beliefs. They are long-standing traditions that are becoming increasingly rare to witness today.

[Link for Download](#)